

Nr 19

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 17 med förslag till lag om hälso- och miljöfarliga varor, m. m. jämte motioner.

Propositionen

I propositionen 1973: 17 har Kungl. Maj:t (jordbruksdepartementet) dels föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1. lag om hälso- och miljöfarliga varor,
2. lag om ändring i förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.,
3. lag om ändring i lagen (1972: 123) om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften,
4. lag om ändring i förordningen (1930: 247) om utrotande av nötbromsen,

dels föreslagit riksdagen att

5. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för organisation av kontroll av hälso- och miljöfarliga varor,

6. besluta att ett produktkontrollorgan knutet till statens naturvårdsverk skall inrättas den 1 juli 1973,

7. besluta att giftnämnden skall upphöra med utgången av juni 1973,

8. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsanordningar och åtgärder i övrigt som behövs för förslagets genomförande,

9. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid statens naturvårdsverk inrätta en tjänst som byråchef i Ce 1,

10. till Statens naturvårdsverk för budgetåret 1973/74 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 25 984 000 kr.

I propositionen läggs fram förslag till lag om hälso- och miljöfarliga varor. Lagen innebär en skärpt produktkontroll över varor som med hänsyn till sina kemiska eller fysikalisk-kemiska egenskaper och hantering kan befaras medföra skada på människor eller i miljön. Lagen skall efter Kungl. Maj:ts föreskrift kunna tillämpas även på annan vara, om det är av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt. Den nya lagstiftningen föreslås ersätta bl. a. giftförordningen (1962: 702),

bekämpningsmedelsförordningen (1962: 703) och PCB-lagen (1971: 385), vilka författningar medger ingrepp endast mot enstaka ämnen och produkter.

Lagförslaget har fått formen av en central ramförfattning, som innehåller dels grundläggande bestämmelser om tillverkning, försäljning, annan hantering och import av hälso- och miljöfarliga varor, dels bemyndigande för Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att ingripa mot olika kemiska varor. Enligt förslaget får det allmänna möjlighet att utöva en effektiv kontroll och att aktivt medverka till att skadeverkningar förebyggs. Så t. ex. får Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer bemyndigande att föreskriva att visst slag av hälso- och miljöfarlig vara får hanteras eller importeras endast efter särskilt tillstånd eller att för hantering eller import skall gälla annat särskilt villkor. Totalförbud mot hantering eller import av hälso- och miljöfarlig vara kan också meddelas.

Förslaget går ut på att skadeverkningar skall förebyggas så långt det är möjligt. En grundregel är att den som hanterar hälso- och miljöfarliga varor skall vidta de åtgärder och iaktta de försiktighetsmått som behövs för att hindra eller motverka att varorna får skadliga verkningar. Detta förutsätter en långtgående undersökningsskyldighet. Bl. a. krävs av tillverkare och importörer att de vidtar aktiva åtgärder för att förvissa sig om sammansättningen av sina varor och att de klarlägger riskerna för eventuell skada på människor eller i miljön.

För prövning av frågor om hälso- och miljöfarliga varor enligt den nya lagstiftningen föreslås att ett särskilt produktkontrollorgan i form av en nämnd inrättas. Produktkontrollorganet blir självständigt beslutande i fråga om tillämpningen av lagstiftningen men knyts administrativt till statens naturvårdsverk. Giftnämnden föreslås upphöra. Den löpande tillsynen över efterlevnaden av lagstiftningen föreslås centralt åvila naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen. Den regionala och lokala tillsynen skall utövas av länsstyrelsen och yrkesinspektionen resp. hälsovårdsnämnden.

Lagen om hälso- och miljöfarliga varor föreslås träda i kraft den 1 juli 1973.

I propositionen behandlas även frågor om laboratorieverksamhet samt naturvårdsverkets anslag för budgetåret 1973/74. Anslaget föreslås öka med 4 774 000 kr. till 25 984 000 kr.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om hälso- och miljöfarliga varor

Inledande bestämmelser

1 § Med hälso- och miljöfarlig vara avses i denna lag

1. ämne eller beredning som med hänsyn till sina kemiska eller fysikalisk-kemiska egenskaper och hantering kan befaras medföra skada på människor eller i miljön,

2. vara som innehåller eller behandlats med ämne eller beredning som avses i 1, om varan därigenom och med hänsyn till sin hantering kan befaras medföra skada på människor eller i miljön.

Om det är av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, får Konungen föreskriva att vad som i lagen sägs om hälso- och miljöfarlig vara skall gälla även i fråga om annan vara än sådan som avses i första stycket 1 och 2.

2 § Med hantering avses i denna lag tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, destruktion, konvertering, saluförande, överlåtelse eller därmed jämförliga förfaranden.

3 § Lagen gäller ej vara som är att anse som

1. livsmedel enligt livsmedelslagen (1971: 511),

2. läkemedel enligt läkemedelsförordningen (1962: 701),

3. fodermedel enligt förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.

Ej heller gäller lagen i fråga om radioaktiva ämnen och andra källor till joniserande strålning.

I fråga om brandfarlig eller explosiv vara äger lagen tillämpning endast i den mån varan är hälso- eller miljöfarlig av annat skäl än som föranlett att den hänförts till nämnda varukategorier.

4 § Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer kan förordna om undantag från lagens tillämpning i fråga om visst varuslag eller viss hantering eller import.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer kan förordna om undantag från lagens tillämpning på krigsmakten.

Försiktighetsmått, tillstånd m. m.

5 § Den som hanterar eller importerar hälso- och miljöfarlig vara skall vidtaga de åtgärder och iakttaga de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att hindra eller motverka skada på människor eller i miljön. Härvid skall särskilt den som tillverkar eller importerar sådan vara noggrant undersöka varans sammansättning och egenskaper i övrigt från hälso- eller miljöskyddssynpunkt. Varan skall märkas tydligt med uppgifter av betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer kan meddela särskilda föreskrifter om försiktighetsmått och undersöknings- eller märkningsskyldighet enligt första stycket.

6 § Om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, kan Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer föreskriva att hälso- och miljöfarlig vara av visst slag får hanteras eller importeras endast efter särskilt tillstånd eller att för hantering eller import av sådan vara skall gälla annat särskilt villkor.

Fråga om tillstånd enligt första stycket prövas av myndighet som Konungen bestämmer.

7 § Är det av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, kan Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer förbjuda hantering eller import av hälso- och miljöfarlig vara av visst slag.

8 § Den som yrkesmässigt hanterar eller importerar ämne, beredning eller annan vara är skyldig att till myndighet som Konungen bestämmer och i den ordning sådan myndighet föreskriver lämna de uppgifter om varans sammansättning, egenskaper i övrigt och hantering som är nödvändiga för utredning om varans hälso- eller miljöfarlighet.

9 § Myndighet som Konungen bestämmer får föreskriva att den som yrkesmässigt hanterar eller importerar hälso- och miljöfarlig vara skall göra anmälan om denna verksamhet.

10 § Om skyldighet för myndighet att på begäran meddela beslut huruvida ämne, beredning eller annan vara är att anse som hälso- eller miljöfarlig meddelas bestämmelser av Konungen.

Tillsyn

11 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och med stöd av lagen meddelade föreskrifter och villkor utövas av myndighet som Konungen bestämmer.

12 § Tillsynsmyndighet har rätt att efter anfordran erhålla upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen enligt denna lag.

13 § Tillsynsmyndighet får meddela föreläggande eller förbud som uppenbart behövs för att denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

I beslut om föreläggande eller förbud kan tillsynsmyndigheten utsetta vite.

Underlåter någon att vidtaga åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter och villkor som meddelats med stöd av lagen eller enligt tillsynsmyndighets föreläggande, får myndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

14 § För tillsyn enligt denna lag äger tillsynsmyndighet tillträde till område, lokal eller annat utrymme som användes i samband med hantering av hälso- och miljöfarlig vara och får där göra undersökning eller taga prov. För uttaget prov utgår ej ersättning.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Om skyldighet att ersätta tillsynsmyndighet kostnader för provtagning och undersökning av prov förordnar Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

15 § Konungen kan föreskriva att särskilda avgifter skall tagas ut i ärende enligt denna lag.

Ansvar m. m.

16 § Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift, förbud eller villkor som meddelats med stöd av 5 § andra stycket eller 6—8 §. Till samma straff dömes den som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket.

Ansvar enligt första stycket inträder ej, om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

Till böter dömes den som uppsåtligt eller av oaktsamhet underlåter att göra anmälan enligt föreskrift som meddelats med stöd av 9 § eller att fullgöra vad som åligger honom enligt 12 § eller i ansökan eller anmälan enligt denna lag lämnar oriktig uppgift rörande förhållande av betydelse.

Om ansvar för införsel av vara i strid mot föreskrift som meddelats med stöd av denna lag och försök därtill finns bestämmelser i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

17 § Den som tagit befattning med ärende som avses i denna lag får ej obehörigen yppa eller nyttja vad han därvid erfarit om yrkeshemlighet eller affärsförhållande. Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

18 § Vara som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt.

19 § För tillvaratagande av konsumentintresset inom området för hälso- och miljöfarliga varor får organisation, vilken är att anse som huvudorganisation enligt lagen (1936: 506) om förenings- och förhandlingsrätt, föra talan mot beslut enligt denna lag i den mån det är tillåtet enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.

Genom lagen upphäves

1. giftförordningen (1962: 702),
2. bekämpningsmedelsförordningen (1962: 703),
3. PCB-lagen (1971: 385).

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

Beslut om förbud, föreskrift, tillstånd, medgivande eller registrering som fattats enligt äldre bestämmelser skall anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelse i denna lag, om ej Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer förordnar annat.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer får föreskriva de avvikelser från denna lag som behövs med hänsyn till övergångssvårigheter för näringslivet.

2 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.

Härigenom förordnas, att 7, 13 och 16 §§ förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Utan tillstånd av kontrollmyndigheten må ej saluhållas, försälas eller till riket införas vara, som avses i 2 §, eller fodermedel försatt med annat specialämne än vitaminer.

Om det är påkallat med hänsyn till människors eller djurs hälsa, äger kontrollmyndigheten föreskriva att fodermedel även i annat fall än som avses i första stycket må saluhållas, försälas eller till riket införas endast efter myndighetens tillstånd.

Utan hinder av bestämmelsen i första stycket om införsel får vara transiteras eller på annat sätt befordras under tullverkets kontroll eller läggas upp i frihamn eller på tullager.

Vid meddelande av tillstånd som avses i första stycket må kontrollmyndigheten föreskriva villkor som skola gälla för tillståndets åtnjutande.

Vid meddelande av tillstånd som avses i första eller andra stycket må kontrollmyndigheten föreskriva villkor som skola gälla för tillståndets åtnjutande.

13 §²

Till böter dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. underlåter att lämna uppgift som avses i 5 §,
2. lämnar oriktig uppgift i fall som avses i 5 §, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken,

3. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 6 eller 8 § eller mot *förbudet* i 7 § första stycket att saluhålla eller försälja vara eller fodermedel eller mot villkor som avses i 7 § *tredje stycket*,

3. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 6 eller 8 § eller mot *förbud enligt* 7 § första eller andra stycket att saluhålla eller försälja vara eller fodermedel eller mot villkor som avses i 7 § *fjärde stycket*,

¹ Senaste lydelse 1971: 433.

² Senaste lydelse 1971: 433.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4. underlåter att göra anmälan enligt 4 § eller att föra anteckningar eller lämna uppgifter enligt föreskrift som meddelats med stöd av 10 §,

5. lämnar oriktig anmälan i fall som avses i 4 § eller, i fall som avses i 10 §, för oriktiga anteckningar eller lämnar oriktiga uppgifter, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken,

6. bryter mot 9 § eller vägrar att lämna biträde enligt 11 §.

Om ansvar för den som i strid mot *förbudet* i 7 § första stycket eller mot villkor som meddelats enligt 7 § *tredje* stycket inför vara eller fodermedel och för försök därtill finnas bestämmelser i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

Om ansvar för den som i strid mot *förbud* enligt 7 § första *eller andra* stycket eller mot villkor som meddelats enligt 7 § *fjärde* stycket inför vara eller fodermedel och för försök därtill finnas bestämmelser i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

16 §¹

Allmänt åtal för brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 5 eller 6 § eller, utom i fråga om införsel, 7 § *tredje* stycket får väckas endast efter anmälan av kontrollmyndigheten.

Allmänt åtal för brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 5 eller 6 § eller, utom i fråga om införsel, 7 § *fjärde* stycket får väckas endast efter anmälan av kontrollmyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1972: 123) om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften

Härigenom förordnas, att 1—3 §§ lagen (1972: 123) om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Bekämpningsmedel enligt *bekämpningsmedelsförordningen* (1962: 703) får ej spridas från luften över annat område än åkermark.

Bekämpningsmedel *på vilket lagen (1973: 000) om hälso- och miljöfarliga varor är tillämplig* får ej spridas från luften över annat område än åkermark.

Om spridning av bekämpningsmedel från luften över åkermark gäller vad *giftnämnden* beslutar med stöd av *bekämpningsmedelsförordningen*.

Om spridning av bekämpningsmedel från luften över åkermark gäller vad *myndighet som Konungen bestämmer* beslutar med stöd av *lagen (1973: 000) om hälso- och miljöfarliga varor*.

¹ Senaste lydelse 1971: 433.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

Giftnämnden får medge undantag från 1 § första stycket, om det behövs för vetenskaplig prövning eller för bekämpning av växtskadedjur eller växtsjukdom. Därvid skall *giftnämnden* föreskriva de villkor som behövs till skydd för allmänheten.

Myndighet som Konungen bestämmer får medge undantag från 1 § första stycket, om det behövs för vetenskaplig prövning eller för bekämpning av växtskadedjur eller växtsjukdom. Därvid skall *myndigheten* föreskriva de villkor som behövs till skydd för allmänheten.

3 §

Talan mot *giftnämndens* beslut enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär.

Talan mot *myndighets* beslut enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.

4 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1930: 247) om utrotande av nötbromsen

Härigenom förordnas, att i 1 och 5 §§ förordningen (1930: 247) om utrotande av nötbromsen¹ ordet "giftnämnden" skall bytas ut mot "myndighet som Konungen bestämmer".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.

¹ Senaste lydelse av 1 och 5 §§ 1971: 1108.

Motionerna m. m.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de vid riksdagens början väckta motionerna

1. 1973: 91 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag om förbud mot tillverkning och försäljning av öl och läskedrycker i engångsförpackningar av glas, plast och metall inom läskedrycks- och bryggeribranschen,

2. 1973: 92 av fru Nordlander m. fl. (vpk) vari föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om att förslag framlägges i syfte att åstadkomma förbud mot tillverkning och försäljning av tvättmedel innehållande fosfat och optiska vitmedel,

3. 1973: 318 av fru Anér (fp) och herr Strömberg (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att naturvårdsverket får i uppgift att fortsättningsvis noggrant undersöka vilka tvättmedel som arbetar med minsta miljöförstörande effekt och verka för att sådana tvättmedel ställs till konsumenternas förfogande, att alla tvättmedel förses med upplysningar om innehållet,

4. 1973: 331 av herrar Möller (fp) och Ahlmark (fp) vari hemställs att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag i enlighet med vad i motionen anförts om ett generellt pantsystem m. m. för att av miljöskäl bekämpa engångsförpackningarna,

5. 1973: 777 av fru Fränkel m. fl. (fp) vari hemställs att Kungl. Maj:t dels ger socialstyrelsen i uppdrag att informera allmänheten om apotekens skyldigheter, dels utfärdar regler för hantering och destruktion av medicin och biologiska preparat,

6. 1973: 778 av herr Fransson m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag om förbud mot försäljning av öl och läskedrycker i engångsförpackningar,

7. 1973: 1039 av herr Larsson i Umeå (fp) vari föreslås att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag innebärande sådana anvisningar att s. k. returglas belägges med en pantavgift av 30 öre per glas,

8. 1973: 1386 av herr Brundin m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att de samhälls- och företagsekonomiska konsekvenserna av miljövårdsavgifter utredes av en parlamentarisk utredning,

9. 1973: 1395 av herrar Hyltander (fp) och Richardson (fp) vari hemställs att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära åtgärder som innebär pant av lämplig storlek på engångsglas och återlösnings-skyldighet för dem som kommersiellt handskas med dem samt standardisering till ett fåtal glastyper,

10. 1973: 1405 av fru Jonäng (c) och fru Olsson i Hölö (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär 1. att sådana bestämmelser utfärdas att importörer och tillverkare av tvätt- och rengöringsmedel ålägges att uppgge fullständig varudeklaration på varuförpackningarna, 2. att åtgärder vidtages för att få till stånd en kontinuerlig statlig kontroll av innehållet i tvätt- och rengöringsmedel, samt 3. att initiativ tages till en upplysningskampanj om tvätt- och rengöringsmedels effekter från miljösynpunkt,

11. 1973: 1429 av herr Sellgren (fp) vari hemställs 1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att en kartläggning görs av tvätt-, disk- och rengöringsmedels hälsofarlighet, 2. att föreskrifter fastställs om angivande av dessa medels kemiska innehåll, 3. att det datasystem över miljöfarliga varor som är under upprättande även innefattar rapporter om förgiftnings- och allergirisker samt att dessa uppgifter utan onödig försening ställs till skyddsombudens förfogande när de så begär det,

12. 1973: 1502 av herr Olsson i Kil (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att konsumentverket måtte få i uppdrag att utreda behovet av märkning av krukväxter som kan ge upphov till förgiftning eller på annat sätt kan vara hälsovådliga,

dels de i anledning av propositionen 1973: 17 väckta motionerna

1. 1973: 1597 av herr Hansson i Skegrie m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973: 17 beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t 1. uttala att det föreslagna produktkontrollorganet bör ha parlamentariskt inslag, 2. uttala att näringslivets representation i produktkontrollorganet bör omfatta representanter för både industrin, jordbruket och skogsbruket, 3. hemställa om förnyad utredning beträffande utbyggnaden av de för produktkontrollen nödvändiga laboratorieresurserna, samt 4. anhålla om utredning beträffande kostnadslättnader för mindre företag vid utnyttjande av de statliga laboratorieresurserna för produktprovning,

2. 1973: 1598 av herrar Henmark (fp) och Taube (fp) vari föreslås att riksdagen beslutar 1. att hemställa hos Kungl. Maj:t om ändring av § 10 i den föreslagna lagen om hälso- och miljöfarliga varor på sätt i motionen angives, 2. att § 11 omarbetas och utvidgas på sådant sätt att det klart framgår vem som äger tillsynsansvar på central, regional och lokal nivå,

3. 1973: 1599 av herr Israelsson m. fl. (vpk) vari föreslås 1. att riksdagen måtte uttala sig för en sådan tolkning och tillämpning av 1 § i lagen om hälso- och miljöfarliga varor, att en vara kan stoppas eller utsättas för åtgärd redan på grund av en vetenskapligt fastlagd misstanke om dess miljöfarlighet, varvid skall gälla omvänd bevisföring, innebärande skyldighet för den som vill hantera varan att bevisa dess

ofarlighet för människor och miljö, 2. att riksdagen beslutar om följande ändrade lydelse av 19 § Lag om hälso- och miljöfarliga varor, innebärande att talan mot beslut enligt denna lag även skall kunna föras av enskild svensk medborgare: "19 §. För tillvaratagandet av konsumentintresset får talan föras av organisation, vilken är att anse som huvudorganisation enligt lagen (1936: 506) om förenings- och förhandlingsrätt samt jämväl av enskild medborgare vars intressen beröres inom området för hälso- och miljöfarliga varor.", 3. att riksdagen uttalar sig för inrättande av ett register över de ämnen som omfattas av lagen om hälso- och miljöfarliga varor, vilket fortlöpande tillförs all den information som en pågående forskning inom och utom landet kan ge, samt 4. att riksdagen beträffande utformningen av bestämmelser och anvisningar rörande skyddsföreskrifter vid transporter av hälso- och miljöfarliga varor ger Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts härom,

4. 1973: 1600 av herr Krönmark m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973: 17 hos Kungl. Maj:t anhåller om dels att den blivande produktkontrollnämnden i första hand blir ett expertorgan, dels att naturvårdsverket får huvudmannaskapet för produktkontrollen, dels att laboratorieverksamheten organiseras i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen,

5. 1973: 1601 av herr Strömberg m. fl. (fp) vari hemställs A. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär 1. att en angelägenhetsgradering görs upp som anger vilka ämnesgrupper som i första hand bör kontrolleras med avseende på hälso- och miljöfarlighet, 2. att föreskrifter utfärdas om vilka krav som bör ställas på testmetoder etc. vid kontroll som utförs utomlands, 3. att miljökontrollutredningen måtte få i uppdrag att framlägga förslag till organisation av ett datorbaserat litteratursöknings-system inom området för hälso- och miljöfarliga ämnen, 4. att miljökontrollmyndigheten får tillräckliga ekonomiska och personella resurser för att följa den vetenskapliga litteraturen inom ansvarsområdet, 5. att förslag om inrättandet av ett centralt undersökningslaboratorium med förslagsvis den i motionen angivna inriktningen snarast föreläggs riksdagen, B. att riksdagen till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad i motionen säges angående redovisning av miljökontrollmyndighetens beslut, samt C. att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag till ändring i § 19 i den föreslagna lagen om hälso- och miljöfarliga varor, i syfte att vidga kretsen av besvärberättigade i enlighet med vad i motionen anförts.

Till utskottet har i anledning av propositionen överlämnats skrivelse från Kemikontoret.

Utskottet

I propositionen erinras om att utvecklingen på mindre än ett århundrade har gett människan tidigare oanade möjligheter att bruka naturens krafter och förfoga över dess tillgångar. Industrialiseringen och befolkningsomflyttningen är i vårt land de mest framträdande yttre tecknen på den omvandling som skett. Denna process och de krafter den frigjort har i grunden förändrat vår tillvaro. Den materiella standarden har ökat kraftigt. Men samtidigt har miljövärden förstörts. Med miljö avses här den omgivning som människan möter på arbetsplatsen, i bostaden och i naturen. En god miljö framstår i allt högre grad som en väsentlig del av vår totala levnadsstandard.

Departementschefen framhåller att de betydande kvalitativa förbättringar i livsvillkoren som uppnått — exempelvis i fråga om hälsa, arbetstid, sociala förhållanden, utbildning och kultur — inte skulle varit möjliga utan ekonomisk tillväxt. Men framstegen får inte åstadkommas genom misshushållning med våra naturresurser eller betalas med ohälsa och vantrivsel i arbetslivet eller förstörelse av den yttre miljön. Produktionsutvecklingen får inte styras enbart av kortsiktiga ekonomiska intressen. Omtanke om miljövärdena måste påverka utvecklingen och bli en utgångspunkt för samhällets handlande.

Målet för miljöpolitiken är enligt departementschefen att skapa ett sådant samhälle för dagens och morgondagens människor att vars och ens berättigade krav på en livsvänlig miljö kan tillgodoses. Miljöförstörelsen måste hejdas och förstörd miljö så långt som möjligt återställas.

Som ett led i miljöpolitiken har under senare år tillkommit en rad lagar och författningar på olika områden. I propositionen nämns naturvårdslagen, miljöskyddslagen, kommunala renhållningslagen, PCB-lagen, förordningen om begränsning av svavelhalten i eldningsolja och lagen om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften. Genom lagstiftning i anslutning till den fysiska riksplaneringen har möjligheterna till hushållning med vårt lands mark- och vattentillgångar förbättrats. En omfattande administration har byggts upp på miljövårdsområdet. Genom ökade anslag till forskning och utvecklingsarbete har våra kunskaper om miljöproblemen ökat och nya metoder att lösa dessa kommit fram. Statliga stimulansåtgärder har resulterat i en kraftig utbyggnad av kommunala reningsverk och reningsanordningar inom industrin. Vårt land deltar i det allt intensivare internationella samarbetet på miljövårdsområdet.

Fortfarande återstår många miljöproblem att lösa. Nya forskningsrön blottlägger nya miljörisker. Samtidigt stiger människornas krav på miljön. Reformarbetet på miljövårdsområdet måste därför fortsätta.

Ett område där en reformering av lagstiftningen enligt departementschefen är angelägen är användningen av hälso- och miljöfarliga varor. Utskottet delar denna uppfattning.

Allmänna grunder för en utvidgad lagstiftning om hälso- och miljöfarliga varor

Som miljökontrollutredningen har redovisat i sitt betänkande (SOU 1972: 31) med förslag till lag om hälso- och miljöfarliga varor finns f. n. inte någon samlad lagstiftning angående hälso- och miljöfarliga varor. Väl finns i miljöskyddslagstiftningen moderna och effektiva bestämmelser om s. k. miljöfarlig verksamhet, dvs. vattenföroreningar, luftföroreningar och andra immissioner, med vilkas hjälp utsläpp av bl. a. kemiska substanser från fasta anläggningar kan motverkas. Men de bestämmelser om s. k. direkt produktkontroll, som sedan lång tid tillbaka har funnits i vår lagstiftning, medger ingripanden bara mot enskilda kemiska ämnen och produkter, främst då gifter, vådliga ämnen, bekämpningsmedel och PCB (polyklorerade bifenyler). Lagstiftningen för kontroll av kemiska produkter måste enligt utredningen ge möjlighet att snabbt och effektivt kunna utnyttja de resultat som forskningen ger. Gällande bestämmelser ger emellertid inte möjlighet att i den omfattning som behövs ingripa mot alla de ämnen och kemiska produkter som är eller kan misstänkas vara farliga för människor och miljö. Utredningen föreslår därför att den nu gällande, begränsade lagstiftningen för produktkontroll ersätts av en ny, effektiv lagstiftning som omfattar i princip alla kemiska varor som kan befaras medföra hälsofara eller skadlig verkan i miljön.

Remissinstanserna vitsordar allmänt behovet av en utvidgad och skärpt lagstiftning om hälso- och miljöfarliga produkter.

Även departementschefen anser att det behövs en effektiv rättslig reglering av användningen av kemiska produkter. Vi har att på detta område emotse en fortsatt teknisk utveckling som kräver en skärpt produktkontroll. Vidgad kunskap om kemiska och biologiska sammanhang kan komma att visa att de kemiska varorna utsätter människor och miljö för större risker än vi hittills räknat med. Av utredningens betänkande och remissyttrandena framgår enligt departementschefens mening klart att det behövs en utvidgning och skärpning av nuvarande lagstiftning på området för att förebygga skador på människor och i miljön.

Den nya lagstiftningen föreslås till skillnad mot giftförordningen omfatta inte bara kemiska varors effekter för människors hälsa utan även sådana varors verkningar i miljön. Det är enligt departementschefens mening viktigt att anlägga en helhetssyn på problemen med de kemiska produkterna med hänsyn till att ett och samma kemiska ämne kan på-

verka nästan alla delar av miljön. Förutom en tidsenlig lagstiftning på området krävs också en effektiv organisation och en brett upplagd forskning. Till dessa åtgärder på det nationella planet kommer ett allt starkare behov av samarbete länderna emellan. Lagstiftningen bör i möjligaste mån anpassas till internationella förhållanden.

Departementschefen anför att frågan om samordningen mellan en lagstiftning om hälso- och miljöfarliga varor och arbetarskyddslagstiftningen är viktig. En lagstiftning om hälso- och miljöfarliga varor får stor betydelse för arbetsmiljön. Tillämpningsområdet för den föreslagna lagen om hälso- och miljöfarliga varor kommer att i vissa avseenden sammanfalla med tillämpningsområdet för arbetarskyddslagen (1949: 1) som enligt 1 kap. 1 § i lagen med vissa inskränkningar har tillämpning på varje verksamhet, vari arbetstagare används till arbete för arbetsgivares räkning. F. n. arbetar arbetsmiljöutredningen med den fortsatta översynen av arbetarskyddslagstiftningen. Vid den revision av arbetarskyddslagstiftningen som sålunda är att vänta får samordningsfrågan tas upp på nytt.

Departementschefen förordar att de nya bestämmelserna som utredningen föreslagit enligt numera ofta tillämpade lagstiftningstekniska principer delas upp på en ramförfattning, innehållande huvudsakligen grundläggande föreskrifter och en tillämpningsförfattning med mera detaljerade regler. Eftersom dessa senare bestämmelser meddelas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer, kan de på ett smidigt sätt anpassas till omständigheterna i det särskilda fallet och till de vid varje tid rådande förhållandena och ger dessutom möjlighet till snabba ingripanden.

Någon principiell invändning mot det för ifrågavarande lagstiftning föreslagna systemet har inte framförts i de i ärendet väckta motionerna.

För egen del vill utskottet framhålla att utskottet delar uppfattningen att det är nödvändigt att i förevarande fall ha en flexibel lagstiftning. Bedömningen av riskerna med kemiska varor är beroende på många, varierande förhållanden. Så t. ex. kan en befarad skadeverkan behöva mötas med olika åtgärder för skilda produkter. Dessutom måste intensiteten i ingripandet i det enskilda fallet bli beroende på en avvägning mellan å ena sidan risken med varan och å andra sidan behovet av varan. Vidare kräver utvecklingen på det vetenskapliga området en fortlöpande omprövning av gällande regler och beslut. En mera preciserad reglering kan därför inte komma i fråga. Utskottet tillstyrker förslaget att den nya lagen får formen av en central ramförfattning, som innehåller dels allmänna och grundläggande principbestämmelser om förutsättningarna för import, tillverkning, handel eller annan hantering av varorna i fråga, dels bemyndigande för Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att i administrativ ordning utfärda särskilda tillämpningsförfattningar och föreskrifter.

Lagens tillämpningsområde

Den nya lagen avses enligt 1 § bli tillämplig på ämnen och beredningar som med hänsyn till egenskaper och hantering kan befaras medföra skada på människor eller i miljön.

De typer av skadeeffekter som därvid åsyftas är i likhet med vad som nu gäller enligt giftförordningen effekter av kemisk eller fysikalisk-kemisk art, däremot inte skadeverkningar som är att betrakta som rent fysikaliska eller mekaniska effekter. Det är sålunda i första hand varor som kan betecknas som kemiska som bör omfattas av lagstiftningen.

Till begreppet hälso- och miljöfarlig vara bör enligt propositionen också föras varor som innehåller eller behandlats med ämne eller beredning, om varorna därigenom och med hänsyn till sin hantering är hälso- eller miljöfarliga. Motsvarande varubegrepp finns i gällande PCB-lagstiftning. Enligt lagförslaget får Kungl. Maj:t vidare möjlighet att ingripa även mot andra varor än kemiska om det är av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt.

Vad i propositionen sålunda anförts i fråga om tillämpningsområdet för den nya lagstiftningen bör enligt utskottets mening kunna godtas av riksdagen. Detta innebär bl. a. att utskottet ansluter sig till uppfattningen att kemiska varor som är att anse som riskfria inte bör räknas som hälso- och miljöfarliga varor. En annan sak är att, såsom i det följande berörs, de tillämpande myndigheterna enligt Kungl. Maj:ts förslag bör få infordra uppgifter om kemiska varor över huvud taget för att det skall bli möjligt att avgöra vilka varor som bör bli föremål för kontroll enligt den nya lagstiftningen.

Utskottet är i likhet med departementschefen medvetet om att avgränsningsproblem kommer att uppstå, åtminstone under ett inledningsskede. Utskottet tror dock som departementschefen och statens naturvårdsverk att en fortlöpande kartläggning av det kemiska produktområdet kommer att göra det möjligt att bättre avgränsa och precisera området för hälso- och miljöfarliga varor.

I motionen 1973: 1601 konstateras att propositionens avsikter är goda men att förutsättningarna att uppfylla dem är mindre. Motionärerna påpekar att IVA i sitt remissutlåtande över miljökontrollutredningens förslag ansett det realistiskt att räkna med att 10 000—20 000 kemiska föreningar förekommer i så stor utsträckning att kunskap om deras toxiska effekter har praktisk betydelse, och att ca 500 nya sådana ämnen kommer ut på marknaden varje år. Med nuvarande metoder krävs enligt IVA tre år för att få fram tillräckliga uppgifter om ett ämnes hälso- och miljöfarlighet. Kostnaderna härför beräknas till ca 1 milj. kr. per substans. Därför måste enligt motionärernas mening göras en prioritering av vilka substanser som i första hand bör kontrolleras.

Utskottet finner det för sin del rimligt att en prioritering av det slag

motionärerna åsyftar måste bli en av de uppgifter, som det i det följande föreslagna produktkontrollorganet först kommer att få ägna sig åt. Att, såsom i motionen föreslås, från riksdagens sida göra ett särskilt uttalande härom finner utskottet dock inte nödvändigt.

I motionen 1973: 1599 framhålls att miljökontrollutredningen starkt betonat, att redan en på vetenskapliga grunder fastslagen misstanke om fara skall utgöra tillräckligt underlag för åtgärder beträffande en produkt från producents och myndighets sida. Motionärerna anser att en rimlig tolkning av 1 § i lagen är att innebörden skall vara den som utredningen anfört. För att ingen tvekan skall råda på denna punkt bör riksdagen enligt motionärernas mening i samband med behandlingen av förevarande proposition klart uttala sig för denna tolkning av lagen.

Som motionärerna anfört har utredningen framhållit, att redan en på goda vetenskapliga grunder uppkommen misstanke om risk, som inte är praktiskt verifierad, skall utgöra tillräckligt underlag för åtgärder beträffande en produkt från såväl producents som myndighets sida. I likhet med remissinstanserna anser departementschefen denna grundsats vara av allra största betydelse för tillämpningen av regeln om skyldighet att vidta försiktighetsmått. Departementschefen avser därvid den grundregel för hanteringen av hälso- och miljöfarliga varor, som enligt lagförslaget fastslår skyldighet för var och en som tillverkar, försäljer eller eljest hanterat eller importerat sådana varor att vidta de åtgärder och iaktta de försiktighetsmått i övrigt som kan fordras för att hindra eller motverka att varorna får skadlig verkan.

Även utskottet anser det vara av största betydelse att redan en på goda vetenskapliga grunder uppkommen misstanke om skaderisker bör utgöra tillräcklig grund för ingripanden enligt den nya lagen.

Detta innebär bl. a., som departementschefen också påpekat, att en producent som vill marknadsföra en otillräckligt känd vara som han har grundad anledning anta vara farlig från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, vare sig det finns vetenskapliga eller eljest godtagbara indikationer för risken, måste beakta denna risk vid bedömning av om han skall marknadsföra varan eller inte. Grundsatsen innebär också, sett från myndigheternas synpunkt, att dessa inte behöver vänta med ett ingripande till dess skador har inträffat.

För att i ett läge, varom här är fråga, undgå förbud eller restriktioner måste producenten enligt propositionen så långt det på vetenskapens nuvarande ståndpunkt är möjligt bevisa att misstanken är ogrundad. Annars får han finna sig i att myndigheterna behandlar varan som hälso- och miljöfarlig. Departementschefen framhåller att den osäkerhet som i ett sådant fall kan råda rörande ett ämnes farlighet alltså inte går ut över allmänheten utan drabbar den som vill marknadsföra varan i fråga.

Företrädare för Kemikontoret har inför utskottet hävdat att departementschefens nyss refererade uttalande i propositionen är alltför långt-

gående och att det beviskräv som enligt nämnda uttalande skulle åläggas en producent är ogörligt att uppfylla. Vad som rimligen kan åläggas en tillverkare är enligt Kemikontoret att belysa — men ej att bevisa — en varas egenskaper från hälso- och miljöskyddssynpunkt.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att större krav på undersökningsskyldighet rörande en varas hälso- och miljöfarlighet än den aktuella vetenskapliga kunskapsnivån medger inte förutsatts i propositionen. För egen del anser utskottet departementschefens ståndpunkt i nu berörda fråga välgrundad, och utskottet kan helt ansluta sig till de synpunkter departementschefen i samband härmed framfört. Därest riksdagen godtar vad utskottet här anfört torde önskemålet i motionen 1973: 1599 ha tillgodosetts.

I enlighet med miljökontrollutredningens förslag anses från den föreslagna lagen böra undantas varor som på ett effektivt sätt är underkastade direkt produktkontroll i annan ordning. Dit hör enligt departementschefens mening läkemedel, livsmedel, fodermedel samt radioaktiva ämnen och andra källor till joniserande strålning. Regler härom återfinns i 3 § lagförslaget. Av desamma framgår vidare att lagen i likhet med vad som nu gäller enligt giftförordningen endast blir delvis tillämplig på brandfarlig eller explosiv vara. Utskottet har inte något att invända mot den förordade avgränsningen gentemot annan lagstiftning rörande kontroll av vissa produkter.

Försiktighetsmått och kontroll

De grundläggande bestämmelserna om tillverkning, försäljning, annan hantering och import av hälso- och miljöfarliga varor återfinns i avsnittet Försiktighetsmått, tillstånd m. m. (5 §—10 §) i lagförslaget.

Den i det föregående omnämnda grundregeln för hanteringen av hälso- och miljöfarliga varor fastslås i 5 §, vari föreskrivs skyldighet för var och en som tillverkar, försäljer eller eljest hanterar eller importerar sådana varor att vidta de åtgärder och iakttä de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att hindra eller motverka skada på människor eller i miljön. För tydlighetens skull har denna aktsamhetsregel kompletterats med allmänna bestämmelser om undersöknings- och märkningsskyldighet. Aktsamhetsregeln riktar sig till alla som på ett eller annat sätt befattar sig med hanteringen av en vara. Vad som skall avses med hantering anges i 2 § lagförslaget. Undersökningsskyldigheten har i särskilt hög grad ålagts den som tillverkar eller importerar hälso- och miljöfarliga varor. Märkningsskyldigheten innebär att varan skall märkas tydligt med uppgifter av betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt. I fråga om den närmare innebörden av reglerna skall Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer enligt 5 § andra stycket kunna meddela särskilda föreskrifter. Departementschefen anför

i den allmänna motiveringen till förslaget att kraven på undersökning bör kunna skärpas allteftersom den vetenskapliga kunskapsnivån medger det. När det gäller bestämmelserna om märkningsskyldigheten anses varudeklarationsutredningens arbete böra beaktas.

Utskottet har för sin del inte något att erinra mot den föreslagna utformningen av bestämmelserna i 5 § lagförslaget, och utskottet delar också de synpunkter departementschefen i sammanhanget anfört. Detta innebär bl. a. att utskottet således ansluter sig till propositionsförslaget att det bör åvila Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att meddela de särskilda föreskrifter som erfordras beträffande skyldigheten att undersöka och märka hälso- och miljöfarliga varor.

I motionen 1973: 1601 anförs att det f. n. nästan helt saknas möjligheter att inom landet få de tester utförda, som bör ingå i en utvidgad produktkontroll. De företag som blir skyldiga att lämna uppgifter om sina produkter blir, anför motionärerna, i stor utsträckning hänvisade till utländska laboratorier. I motionen hemställs (yrkande A 2) att föreskrifter utfärdas om vilka krav som bör ställas på testmetoder etc. vid kontroll som utförs utomlands. Vid riksdagens bifall till vad utskottet i det föregående förordat bör förevarande spörsmål falla inom ramen för vad Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer kommer att närmare pröva. Något särskilt uttalande från riksdagens sida synes i enlighet härmed inte behövas i anledning av motionsyrkandet. Vad nu sagts gäller i tillämpliga delar de vid riksdagens början väckta motionerna 1973: 318, 1973: 1405 och 1973: 1429, såvitt de avser krav på upplysningar om innehållet i tvätt- och rengöringsmedel o. d. Ej heller dessa yrkanden synes således påkalla någon särskild riksdagens åtgärd.

Likaså finner utskottet inte skäl att i detta sammanhang påfordra någon särskild åtgärd från riksdagens sida i anledning av motionen 1973: 1502 om utredning av behovet att märka vissa giftiga krukväxter.

Enligt 6 § i lagförslaget skall Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer, om det är påkallat från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, kunna föreskriva att hälso- och miljöfarlig vara av visst slag får hanteras eller importeras endast efter särskilt tillstånd eller att för hantering eller import av sådan vara skall gälla annat särskilt villkor. På grund av de långtgående konsekvenser som ett tillståndstvång beträffande en vara eller hanteringen av varan kan få för den enskilde näringsidkaren förutsätts att föreskrifter om införande av tillståndstvång i allmänhet utfärdas av Kungl. Maj:t. Övriga föreskrifter för tillämpningen av 6 § anses däremot i regel kunna delegeras till myndighet.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande avseende. I likhet med departementschefen vill utskottet peka på den från säkerhetssynpunkt viktiga bestämmelse som innebär att Kungl. Maj:t får

bemyndigande att förordna att visst slag av hälso- och miljöfarliga varor får hanteras och importeras endast efter särskilt tillstånd. Med stöd av denna bestämmelse kan, som departementschefen anför, antalet varugrupper som måste förprövas innan de får släppas ut på marknaden efter hand utvidgas.

I specialmotiveringen till 6 § framhålls att olika åtgärder måste tillgripas för skilda varor för att möta de risker som i olika avseenden är förenade med varorna. Tillämpningsföreskrifterna kan sålunda bli dels allmänt hållna regler om aktsamhet vid handhavandet, förvaringen, transporten, oskadliggörandet och hanteringen i övrigt, dels noggrant angivna bestämmelser i fråga om skilda hanteringsformer.

I motionen 1973: 1599 erinras om att transporter av kemiska produkter och särskilt då flytande sådana under senare tid tilldragit sig uppmärksamhet från allmänhetens sida. Som exempel nämns fenololyckorna i Danmark och i Göteborgs hamn. Motionärerna framhåller att vid transporter sjöledes av hälso- och miljöfarliga varor endast förstklassigt tonnage bör få användas. I fråga om landtransporter med bil av dessa varor krävs vidare en väsentlig skärpning av bestämmelserna. Riksdagen bör enligt motionärernas mening uttala att dessa frågor skall ägnas särskild uppmärksamhet av de myndigheter som skall ha att tillämpa den förevarande lagen.

Enligt utskottets mening är de i motionen anförda synpunkterna på behovet av skärpta regler för att minska skaderiskerna vid transporter av hälso- och miljöfarliga varor värda att allvarligt beaktas. Utskottet utgår emellertid från att Kungl. Maj:t och tillämpande myndigheter kommer att ha sin uppmärksamhet riktad på frågan och inom ramen för det föreslagna bemyndigandet kommer att vidtaga de åtgärder som kan finnas påkallade. Som miljökontrollutredningen anför bör dock framhållas att rätten och skyldigheten för en myndighet att i fråga om transporter utfärda föreskrifter med stöd av lagen om hälso- och miljöfarliga varor kan komma att begränsas på grund av framdeles utfärdad särskild lagstiftning om transport. Utredningen angående befordran av farligt gods på väg m. m. framlade i juni förra året förslag till bestämmelser som omfattar transport av bl. a. ämnen och beredningar hänförliga till hälso- och miljöfarliga varor. Ärendet är f. n. föremål för prövning inom kommunikationsdepartementet.

Oavsett hur gränsdragningen i lagstiftningshänseende kommer att göras i avseende på kontrollen av förevarande transporter torde kunna förutsättas att åtgärder i enlighet med syftet med motionen 1973: 1599, såvitt nu är i fråga, kommer att vidtagas utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet har i detta sammanhang funnit lämpligt att behandla motionen 1973: 777, som tar upp frågan om hantering och destruktion av överblivna läkemedel. Enligt motionen bör Kungl. Maj:t dels ge social-

styrelsen i uppdrag att informera om apotekens skyldigheter att ta emot överbliven medicin, dels utfärda regler för apotekens hantering och destruktion av medicin och biologiska preparat. Motionärerna påtar att det i många hem finns stora medicinupplag, om vilka allmänheten inte vet hur de skall hanteras. Även bland apoteken råder enligt motionärerna osäkerhet om hur överbliven medicin och bakteriologiska preparat bör oskadliggöras.

Motionärerna berör en fråga som utskottet anser mycket viktig från såväl hälso- som miljöskyddssynpunkt. Redan vid tillkomsten av läkemedelsförordningen omvittnades att det i hemmen förekommer en skrämmande nonchalans, då det gäller att skydda barnen för de förgiftningsrisker som en bristfällig förvaring innebär. Likaså torde det, som motionärerna påpekar, i alltför stor omfattning förekomma att allmänheten avhänder sig överblivna läkemedel på ett sätt som kan innebära allvarliga risker för miljöskador.

Ifrågorande produkter torde emellertid vara av det slag att de befinner sig i gränsområdet för vad som kan kontrolleras enligt den nya lagen om hälso- och miljöfarliga varor och vad som bör omfattas av läkemedelsförordningens bestämmelser. Enligt kommunala renhållningslagen är kommun skyldig att ta hand om och till allmän avstjäpningsplats eller allmän destruktionsanläggning forsla hushållsavfall och därmed jämförligt avfall. Till hushållsavfall hör bl. a. överblivna läkemedel, giftiga eller eljest miljöfarliga preparat som används i hemmen eller för trädgårdsbruk. Det är enligt utskottets mening ytterst angeläget att skärpta bestämmelser i nu berörda avseenden åstadkommes.

Det stadgande som i läkemedelsförordningen närmast berör hithörande frågor finns i förordningens 14 §, vari fastslås att läkemedel som inte är avsett att användas skall oskadliggöras. Utredningen rörande omhändertagande och behandling av kemiskt avfall m. m. (UKA) har den 8 februari 1973 avgett ett delbetänkande med förslag till vissa ändringar av hithörande bestämmelser i syfte att bl. a. åstadkomma en ordning som skall möjliggöra att läkemedelsrester i fortsättningen skall kunna oskadliggöras på ett effektivare sätt än f. n.

Med hänsyn till vad nu anförts finner utskottet inte erforderligt att påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida i anledning av motionen 1973: 777. Utskottet vill avslutningsvis erinra om att frågan om hushållens möjligheter att bli kvitt sina läkemedelsrester även berörts av socialutskottet i dess betänkande 1972: 32 i anledning av motioner om åtgärder mot läkemedelsmissbruk, m. m.

Utskottet har tidigare tillstyrkt förslaget att Kungl. Maj:t får bemyndigande att tillämpa den nya lagstiftningen på andra varor än de kemiska under förutsättning att det är av särskild betydelse från hälso- och miljöskyddssynpunkt. Utskottet anser i likhet med departementschefen att det föreslagna bemyndigandet har stort värde från bered-

skapssynpunkt. Som anförs i propositionen innebär förslaget att Kungl. Maj:t ges möjlighet att ingripa med förbud eller andra restriktioner mot t. ex. engångsemballage och mot andra produkter som kan ha från hälso- och miljöskyddssynpunkt negativa kemiska, fysikalisk-kemiska, mekaniska och andra verkningar.

I några vid riksdagens början väckta motioner tas upp frågan om införande av ett pantsystem även för engångsförpackningar i syfte att stimulera till en ökad återlämning av förpackningarna efter användningen och att därigenom åstadkomma minskad nedskräpning och skadegörelse i naturen. I motionen 1973: 331 hemställs sålunda att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om förslag om ett generellt pantsystem m. m. för att av miljöskäl bekämpa engångsförpackningarna. Enligt motionärerna bör avgifter prövas i kombination med pantsystemet så att återanvändning av förpackningarna stimuleras. Sådana produkter som vid användning eller destruering ger upphov till miljöskador genom att de innehåller ämnen som är giftiga eller mycket svåra att bryta ned bör enligt motionen förbjudas. Enligt motionen 1973: 1395 bör Kungl. Maj:t vidtaga åtgärder som innebär pant av lämplig storlek på engångsglas och återlösningsskyldighet för dem som kommersiellt handskas med dem samt standardisering till ett fåtal glastyper. Pantsystemet på förpackningar berörs även i motionen 1973: 1039, som dock tar sikte på s. k. returglas. Motionären påpekar att dittillsvarande låga pantavgift av i regel 15 öre per glas gör skillnaden i pris mellan engångsglas och returglas obetydlig. Motionären anser att pantavgiften bör höjas avsevärt för att stimulera konsumenten att returnera glasen och föreslår att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag innebärande sådana anvisningar att s. k. returglas beläggs med en pantavgift av 30 öre per glas.

Utskottet vill i anledning av det anförda erinra om att motionsyrkanden om införande av ett pantsystem på engångsglas vid flera tillfällen prövats av riksdagen, senast förra året (JoU 1972: 32). Jordbruksutskottet har vid behandlingen av ifrågavarande motionsyrkanden starkt understrukit vikten av att verksamma åtgärder vidtas för att få bukt med de svårartade och allt snabbare växande olägenheter för miljön som begagnandet av engångsemballage, framför allt de s. k. engångsglasen, medför. Utskottet har inte funnit anledning att ändra ståndpunkt härvidlag. Som framgår av vad utskottet i det föregående anført innebär nu framlagt lagförslag att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer får möjlighet att, om det är av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt, ingripa med olika åtgärder som tillgodoser syftet med nu behandlade motionsyrkanden.

Utskottet vill i sammanhanget även erinra om det beslut riksdagen nyligen på förslag av skatteutskottet fattat om antagande av förordning om avgift på vissa dryckesförpackningar (SkU 1973: 3). Enligt nämnda

beslut har fr. o. m. den 1 mars i år införts en statlig avgift av 10 öre för vissa dryckesförpackningar, såväl engångsförpackningar som returförpackningar. I motiveringen för införandet av nämnda avgift anförde skatteutskottet att kostnadsbelastningen på de drycker som tappas på returkärn vid en enhetlig avgift blir ungefär en tiondel av avgiften på engångsförpackningarna genom att returkärnen har en genomsnittlig användning på tio gånger. Samtidigt kom kostnaderna för nyanskaffning av returemballage att öka med avgiftens hela belopp, vilket gjorde det möjligt att höja panten för sådana förpackningar i motsvarande mån. Såvitt skatteutskottet kunde finna måste en avgift av föreslagen typ vara den enklaste metoden för att uppnå en önskad pantprishöjning på returglas. De alternativa metoder som kunde komma i fråga torde enligt utskottet alla förutsätta att de frivilliga åtaganden som nu gäller i fråga om pant på returglas får ersättas med en lagstiftning, som sannolikt måste innebära en långtgående och svåröverbakad reglering av näringslivets hantering av dessa kärn. Utskottet sammanfattade sin principiella synpunkt så, att utskottet accepterade att en avgift infördes för att dels förstärka statsinkomsterna, dels — vilket här är av speciellt intresse — medverka till en ökad användning av returförpackningar på engångsförpackningarnas bekostnad. Utskottet underströk emellertid samtidigt att den förordade avgiften torde betraktas som ett provisorium och att den därför borde kunna omprövas så snart den kunde anses ha fyllt sin uppgift som ett led i finansieringen av prisstoppet för vissa livsmedel. Om avgiften därefter skulle bestå, torde enligt skatteutskottets mening mera vara en fråga av miljöpolitisk natur än en skattefråga. Utskottet fann det emellertid angeläget att frågan om avgiftens eventuella framtida utformning med hänsyn till miljövardseffekterna togs upp till prövning i god tid. Utskottet förutsatte därför att utredningen (1971: 08) rörande kostnaderna för miljövarden skulle få i uppdrag att skyndsamt utreda verkningarna av den föreslagna avgiften samt överväga det framtida behovet och utformningen av en särskild emballageavgift. Utredningen torde därvid vara oförhindrad att även pröva möjligheten att differentiera avgiften för att tillgodose miljövardaspekterna. I en sådan differentiering inbegrep utskottet även fullständig avgiftsbefrielse för förpackningar som utredningen fann särskilt miljövänliga. Enligt skatteutskottet borde emellertid samtidigt understrykas att de från miljövardssynpunkt önskvärda förändringarna måste vägas mot de närings- och sysselsättningspolitiska effekterna därav, så att inte konkurrensrubbnings, monopolsituationer eller andra icke önskade resultat blir följden av förslagen. Utskottet förutsatte också att erforderliga medel ställdes till utredningens förfogande för ifrågavarande uppdrag.

Jordbruksutskottet vill erinra om att den parlamentariska utredningen rörande kostnaderna för miljövarden redan enligt sina direktiv bl. a. fått uppdraget att — mot bakgrund av de mål som gäller för miljö-

vårdspolitiken — analysera effekterna av olika avgiftssystem och de problem som är förenade med sådana system. Vid prövningen bör de sakkunniga utgå från att lagstiftningen liksom hittills bör vara det grundläggande instrumentet i miljövårdspolitiken. Enligt vad utskottet inhämtat har den av skatteutskottet väckta frågan redan varit föremål för vissa överväganden inom utredningen. Sedan förevarande spörsmål behandlades har vidare panten på returglas i allmänna handeln höjts med 10 öre.

Utskottet finner mot bakgrund av vad i det föregående anförts motionerna 1973: 331, 1973: 1039 och 1973: 1395 inte nu böra föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Som framgår av nyss lämnade redogörelse har i motionen 1973: 1386 framförda önskemål om en parlamentarisk utredning om de samhälls- och företagsekonomiska konsekvenserna av miljövårdsavgifter redan tillgodosetts i direktiven för utredningen rörande kostnaderna för miljövården. Inte heller denna motion synes därför påkalla någon riksdagens vidare åtgärd.

I överensstämmelse med miljökontrollutredningens förslag föreslår departementschefen att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer får bemyndigande att förbjuda hantering eller import av hälso- och miljöfarliga varor av visst slag om det är av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt. För sådana fall då en vara kan medföra betydande risk för människors hälsa eller för allvarlig miljöskada skall Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer enligt förslaget tilläggas befogenhet att omedelbart ingripa med generellt förbud mot hantering eller import av varan. Bestämmelserna härom, som återfinns i 7 § lagförslaget, föranleder ingen erinran från utskottets sida.

I motionerna 1973: 91 och 1973: 778 framläggas yrkanden om förbud mot tillverkning och försäljning av vissa drycker i engångsförpackningar. Vid riksdagens bifall till propositionen i senast berört avseende bör det åvila Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att närmare avgöra hithörande frågor. Utskottet vill här även hänvisa till vad utskottet nyss anförut i sina kommentarer till vissa motioner i anslutning till 6 § lagförslaget. Utskottet finner under angivna förhållanden motiverat, att riksdagen lämnar motionerna 1973: 91 och 1973: 778 utan åtgärd.

Enligt motionen 1973: 92 bör regeringen framlägga förslag om förbud mot tillverkning och försäljning av tvättmedel innehållande fosfat och optiska vitmedel. Motionen berör en viktig fråga, och utskottet har tidigare i anslutning till motionsyrkanden i ämnet framhållit angelägenheten av att effektiva åtgärder vidtas i syfte att komma till rätta med bl. a. nu aktualiserade problem. Även detta är emellertid av den arten att det vid riksdagens bifall till nu föreliggande lagförslag bör prövas av

Kungl. Maj:t eller av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Motionen bör därför inte föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

I 8 § lagförslaget föreskrivs skyldighet för den som yrkesmässigt hanterar eller importerar ämne eller beredning eller annan vara att till myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer och i den ordning sådan myndighet föreskriver lämna de uppgifter om varans sammansättning, egenskaper i övrigt och hantering som är nödvändiga för utredning om varans hälso- eller miljöfarlighet. I den allmänna motiveringen till stadgandet anför departementschefen att det bl. a. bör finnas möjlighet att ålägga producenter och importörer skyldighet att kontinuerligt redovisa resultatet av kemiska undersökningar inom olika varuområden. Behovet av att kunna ingripa mot en farlig vara som tidigare ansetts riskfri kan göra det angeläget att ha tillgång till uppgifter om varans användning för att åtminstone i efterhand snabbt kunna spåra upp riskfaktorer. Med hänsyn till de resurser som står till buds anses rapporteringsskyldigheten till en början främst få inriktas på varor som kan tänkas medföra risker från hälso- eller miljösynpunkt.

Utskottet ansluter sig till departementschefens synpunkter och förordar således en utformning av lagrummet i enlighet med i propositionen framlagt förslag. Det bör som också nämns i propositionen anmärkas att den föreslagna rapporteringsskyldigheten inte är begränsad till hälso- och miljöfarliga varor. Skyldigheten omfattar såväl kemiska varor i allmänhet utan hänsyn till deras farlighet för människor som andra varor som det är av särskild betydelse från hälso- och miljöskyddssynpunkt att få uppgifter om. Ett bifall till vad utskottet nyss förordat synes även tillgodose syftet med yrkandet i motionen 1973: 1405 om åtgärder för att få till stånd en kontinuerlig statlig kontroll av innehållet i tvätt- och rengöringsmedel. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida i anledning av nyssnämnda motionsyrkande synes därför inte behövas.

Informationen på miljövårdsområdet berörs även i motionerna 1973: 1429, 1973: 1599 och 1973: 1601. I sistnämnda motion hemställs sålunda att miljökontrollutredningen måtte få i uppdrag att framlägga förslag till organisation av ett datorbaserat litteratursökningssystem inom området för hälso- och miljöfarliga ämnen. I motionen 1973: 1599 föreslås att riksdagen uttalar sig för inrättandet av ett register över de ämnen som omfattas av lagen om hälso- och miljöfarliga varor, vilket fortlöpande skulle tillföras all den information som en pågående forskning inom och utom landet kan ge. Enligt motionen 1973: 1429 slutligen bör det datasystem över miljöfarliga varor som är under upprättande även innefatta rapporter om förgiftnings- och allergirisker. Dessa uppgifter bör utan onödig försening ställas till skyddsombudens förfogande när de så begär det.

Med anledning av förevarande motioner vill utskottet erinra om att

av miljökontrollutredningens uppgifter kvarstår att i ett särskilt betänkande redovisa ett samlat förslag beträffande utformningen i stort och finansieringen av de undersökningsverksamheter som anses böra ligga till grund för ett miljövårdens informationssystem. Arbetet, som bedrivs inom en särskild avdelning inom utredningen, avdelning 1, beräknas enligt riksdagsberättelsen bli slutfört under detta år.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 8 september 1972 har utredningen fått uppdraget att intill utgången av juni månad 1973 ansvara för ett utvecklingsarbete avseende uppbyggnaden av ett miljövårdens informationssystem. Nu behandlade motionsyrkanden berör samtliga frågor som faller inom ramen för vad utredningen i förevarande avscenden har att behandla. Som nyss nämnts kan resultatet av utredningens överväganden väntas föreligga i slutet av detta år. Mot bakgrund av det anförda finner utskottet inte anledning att nu påfordra någon särskild åtgärd av riksdagen till följd av nu berörda yrkanden i motionerna 1973: 1429, 1973: 1599 och 1973: 1601.

Miljökontrollutredningen har tagit upp frågan om det skall åligga myndigheterna att utöva en responsverksamhet, dvs. en skyldighet att på begäran ge besked huruvida en viss vara är att anse som hälso- eller miljöfarlig. Utredningen föreslår att en sådan skyldighet som f. n. föreligger enligt giftförordningen såvitt avser hälsofarligheten hos ett ämne eller en beredning bibehålls. Skyldigheten har dock inte ansetts kunna utsträckas till att omfatta även den speciella miljöfarligheten hos kemiska produkter, bl. a. av det skälet att en sådan utvidgning av responsverksamheten enligt utredningens mening skulle ställa alltför stora krav på undersökningskapaciteten. Utredningens förslag har delvis mött skarp kritik. Departementschefen har även funnit i hög grad önskvärt att besked skall kunna lämnas på förhand inte bara om en kemisk varas eventuella hälsofarlighet utan även om dess miljöfarlighet. Han anför dock att det samtidigt inte går att komma ifrån att en utvidgad responsaskyldighet med all sannolikhet skulle låsa produktkontrollens resurser till förfång för andra angelägna uppgifter. Vidare måste frågan om en begränsning av responsa numera bedömas från fall till fall. Departementschefen förordar för sin del att Kungl. Maj:t får bemyndigande att meddela bestämmelser om skyldighet för myndighet att i vissa fall på begäran meddela beslut huruvida ämne, beredning eller annan vara är att anse som hälso- eller miljöfarlig. Avgift anses böra utgå i samband med all responsverksamhet. 10 § i lagförslaget har utformats enligt de riktlinjer departementschefen anför.

Utskottet finner den av departementschefen gjorda bedömningen väl avvägd och föreslår att reglerna i 10 § om responsaskyldigheten fastställs i enlighet med departementschefens förslag. Som angivits i propositionen måste responsaskyldigheten utformas så att myndigheten får ta ställning till huruvida en vara vid visst angivet användningssätt i en

viss konkret situation är att betrakta som hälso- eller miljöfarlig eller inte.

I överensstämmelse med vad nu anförts finner utskottet inte skäl biträda yrkandet i motionen 1973: 1598 om att en direkt precisering av responsaskyligheten bör göras i lagtexten.

Kontrollorganisation

Miljökontrollutredningens förslag till organisation för kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor innebar att naturvårdsverket borde bli central tillsynsmyndighet på området och att ett särskilt organ, kallat produktkontrollnämnden, inrättades vid naturvårdsverket för frågor om hälso- och miljöfarliga varor. Produktkontrollnämnden föreslogs bli ett specialistorgan med både beslutande och rådgivande funktioner. Dess uppgifter skulle bestämmas av naturvårdsverkets styrelse. Giftnämnden föreslogs härigenom upphöra, och naturvårdsverket skulle överta dess arbetsuppgifter.

Utredningens organisationsförslag har fått ett blandat mottagande vid remissbehandlingen. Den kritik som många remissinstanser riktat mot förslaget har i huvudsak sin grund i farhågor för att arbetarskyddsfrågor inte kommer att bli tillräckligt beaktade inom naturvårdsverket.

Departementschefen erinrar om att effekterna såväl på människans hälsa som på hennes miljö skall omfattas av den nya lagen. Den helhetssyn som måste läggas på dessa problem bör enligt departementschefen även komma till uttryck vid utformningen av den organisation som fordras för lagstiftningens tillämpning. Organisationen måste enligt departementschefens mening utformas så att såväl naturvårdens och miljöskyddets som arbetarskyddets intressen kan tillgödöses. Men även andra intressen än de nu nämnda bör beaktas i sammanhanget. Departementschefen avser då närmast den allmänna hälsovården och livsmedelskontrollen. Konsumentintresset kommer också in i bilden. Det anförda talar enligt departementschefen för att ett särskilt produktkontrollorgan i form av en självständigt beslutande nämnd bör göra de centrala bedömningar som blir aktuella i fråga om hälso- och miljöfarliga varor. Detta organ bör även överta giftnämndens arbetsuppgifter. Produktkontrollorganet bör organiseras så att de i det föregående angivna intressena blir representerade.

Produktkontrollorganet bör administrativt knytas till naturvårdsverket, vars styrelse skulle svara för frågor om ekonomi och administration som berör produktkontrollorganet. Enligt departementschefens mening bör produktkontrollorganet företräda såväl myndighets- som andra intressen. Detta bör enligt propositionen ske genom att som självskrivna ledamöter i organet ingår cheferna för naturvårdverket, arbetarskyddsstyrelsen, socialstyrelsen, livsmedelsverket och konsumentverket. Depar-

tementschefen anser vidare att representanter för arbetstagarna och näringslivet bör ingå i organet. Det förutsätts ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om produktkontrollorganets sammansättning och benämning.

Utskottet finner för sin del departementschefens nu redovisade förslag till lösning av organisationsfrågan väl avvägt och vill för sin del tillstyrka att riksdagen godkänner de av departementschefen förordade riktlinjerna i här förevarande avseende. I likhet med departementschefen anser utskottet att den förordade lösningen ger möjligheter att tillvarata arbetarskyddsintressena i sådan utsträckning att de synpunkter i frågan som anförts vid remissbehandlingen av miljökontrollutredningens förslag blir tillgodosedda.

Vad nu sagts innebär att utskottet avstyrker yrkandena i motionen 1973: 1600 om att naturvårdsverket bör få huvudmannaskapet för produktkontrollen och att produktkontrollorganet i första hand skall bli ett expertorgan.

Liksom departementschefen vill utskottet allmänt betona att det kan bli anledning att se över organisationsfrågorna i deras helhet när resultatet av arbetsmiljöutredningens och miljökontrollutredningens fortsatta arbete föreligger. Intill dess får alltså den föreslagna organisationen betraktas som ett provisorium.

I motionen 1973: 1597 anförts att den nu föreslagna lagen är att betrakta som en tämligen långtgående fullmaktslagstiftning, vilket från vissa synpunkter kan inge betänkligheter. Enligt motionärerna måste under angivna förhållande finnas möjligheter till en betryggande parlamentarisk insyn i hur lagen tillämpas, och riksdagen bör därför uttala att det föreslagna produktkontrollorganet bör ha ett parlamentariskt inslag. När det vidare gäller arbetstagarnas och näringslivets representation i produktkontrollorganet understryker motionärerna nödvändigheten av att jordbruket och skogsbruket blir representerade på samma villkor som industrin. Riksdagen bör enligt motionärernas mening göra ett uttalande härom.

Utskottet har i det föregående anslutit sig till departementschefens förslag att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i nu berörda frågor. Utskottet räknar med att Kungl. Maj:t skall finna det möjligt att tillgodose önskemål om en bred representation av olika berörda intressen. Mot bakgrund av vad nu anförts finner utskottet inte anledning att förorda någon riksdagens åtgärd i anledning av nu behandlade yrkanden i motionen 1973: 1597.

I motionen 1973: 1601 understryks, att redovisningen av beslut i produktkontrollorganet måste innehålla ett klargörande av de totala hälso- och miljöaspekterna och av de ekonomiska hänsyn som tagits. Motionärerna påpekar att man med den organisation som nu föreslås får en avvägning mellan olika intressen inom det blivande miljökontrollorganet, vilket gör det ytterst angeläget att argumenten öppet särredovisas. Riks-

dagen bör enligt motionärernas mening uttala sig till förmån för en sådan öppen redovisning av produktkontrollorganets beslut.

Utskottet finner inte tillräckliga skäl att i fråga om besluten av nu ifrågavarande myndighet förorda annan ordning än vad som enligt förvaltningslagen gäller beslutsfattandet vid statliga myndigheter. Motionsyrkandet i fråga avstyrks därför. För tillvaratagandet av konsumentintresset anges i 19 § lagförslaget vissa utvidgade besvärsmöjligheter till vilka utskottet återkommer i det följande.

I motionen 1973: 1405 föreslås att initiativ tas till en upplysningskampanj om tvätt- och rengöringsmedels effekter från miljösynpunkt och i motionen 1973: 1429 hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att en kartläggning görs av tvätt-, disk- och rengöringsmedels hälsofarlighet.

I anledning av förevarande motionsyrkanden vill utskottet hänvisa till att det föreslagna produktkontrollorganet vid sidan av att meddela generella föreskrifter om import och hantering och att leda, samordna och i stort övervaka produktkontrollen i övrigt skall fungera som centralt organ för ärenden som kan aktualiseras genom den nya lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. Produktkontrollorganets arbete bör sålunda inriktas på att ta initiativ till och samordna kartläggning och undersökning av varor som kan misstänkas vara farliga. Det blir i överensstämmelse härmed det nya produktkontrollorganets uppgift att bl. a. vidta sådana åtgärder som berörs i de nu aktuella motionsyrkandena. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida torde yrkandena därför inte påkalla.

Vad nu sagts synes i tillämpliga delar även gälla ett yrkande i motionen 1973: 318 om uppdrag åt naturvårdsverket att företa vissa undersökningar rörande tvättmedel. Också detta motionsyrkande synes därför kunna lämnas utan åtgärd av riksdagen.

Tillsyn

Enligt 11 § lagförslaget skall tillsynen av den nya lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter och villkor utövas av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Departementschefen anför i anslutning härtill att det centrala ansvaret för den löpande tillsynen över efterlevnaden av lagstiftningen och tillämpningsbestämmelserna av praktiska skäl inte bör handhas av produktkontrollorganet. I stället förordas att naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen var för sig skall ansvara för den tillsyn som har samband med deras verksamhet i övrigt. I den mån speciella uppgifter i fråga om tillämpningen av lagen bör ankomma på annan central myndighet än produktkontrollorganet eller de båda nyssnämnda verken bör det enligt propositionen få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom i administrativ ordning.

Enligt departementschefen kan en effektiv tillsynsverksamhet inte komma till stånd utan medverkan av regionala och lokala myndigheter. Därvid bör de organ utnyttjas som regionalt eller lokalt verkar inom naturvården, miljöskyddet, arbetarskyddet, den allmänna hälsovården och livsmedelskontrollen. I propositionen föreslås därför att den regionala och lokala tillsynen skall utövas av länsstyrelsen och yrkesinspektionen resp. hälsovårdsnämnden.

Utskottet kan för sin del ansluta sig till att riksdagen på sätt som föreslagits i 11 § ger Kungl. Maj:t bemyndigande att utforma tillsynsverksamheten enligt de redovisade riktlinjerna. De tillsynsuppgifter som i enlighet med vad nyss anförts bör tillkomma olika myndigheter och formerna för tillsynens utövande bör sålunda närmare anges i tillämpningsföreskrifter till lagen. Förslaget i motionen 1973: 1598 om omarbeting av 11 § i syfte att i lagtexten närmare klarlägga uppdelningen av tillsynsansvaret på olika nivåer anser sig utskottet således inte böra biträda.

Som framhålls i propositionen får även nu ifrågavarande organisation betraktas som ett provisorium i avvaktan på resultatet av arbetsmiljöutredningens och miljökontrollutredningens fortsatta arbete.

Ansvar m. m.

Miljökontrollutredningen hade för sin del inte uppställt någon regel om vem som har rätt att anföra besvär mot beslut enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Rätten att föra talan mot dylikt beslut skulle därför enligt utredningens förslag komma att regleras enligt bestämmelserna i förvaltningslagen. Enligt 11 § denna lag får talan mot sådant beslut av myndighet som kan överklagas genom besvär överklagas av den som beslutet angår, om det gått honom emot. Talerätt tillkommer således i första hand endast sökande som fått avslag på sin ansökan om den åtgärd varom är fråga. En ledamot i utredningen förordade dock en utvidgad besvärsrätt enligt den nu föreslagna lagen för tillvaratagande av deras intressen som utsätts eller riskerar att utsättas för hälso- och miljöfarliga varors skadeverkningar. Även departementschefen har funnit det från vissa synpunkter otillfredsställande att klagomål genom besvär inte kan föras från konsumenternas sida inom området för hälso- och miljöfarliga varor. För att tillgodose dessa intressen bör enligt departementschefens mening besvärsrätt ges åt de fackliga huvudorganisationerna. Bestämmelse härom ges i 19 § lagförslaget. Bestämmelsen avses liksom besvärslagarna i övrigt närmare anges i tillämpningsföreskrifter till lagen.

Utskottet vill erinra om att riksdagen förra året i samband med antagandet av riktlinjer för konsumentpolitiken beslöt om en utvidgad besvärsrätt för konsumenterna i fråga om beslut enligt livsmedelslagen.

Nu framlagt förslag överensstämmer till sin konstruktion med nyssnämnda lagändring på livsmedelslagstiftningens område. Enligt utskottets mening talar skäl för att samma lösning bör väljas för ifrågavarande båda lagstiftningsområden. I propositionen 1973: 17 framlagt förslag bör därför godtagas av riksdagen.

Utskottets nu redovisade ställningstagande innebär att utskottet avstyrker de ytterligare utvidgningar av besvärsrätten som föreslås i motionerna 1973: 1599 och 1973: 1601.

Laboratorieverksamhet

I avvaktan på bl. a. de vidare förslag som kan komma att framläggas av arbetsmiljöutredningen och, i fråga om uppbyggande av ett miljövårdens informationssystem, av miljökontrollutredningen förordar departementschefen en tillfällig lösning av laboratoriefrågan. En sådan lösning bör enligt propositionen innebära en förstärkning av såväl naturvårdsverkets nuvarande undersökningslaboratorium som arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska avdelning. Vidare bör för vissa undersökningar ställas särskilda medel till produktkontrollorganets förfogande. De behov av undersökningar som föreligger eller kommer att föreligga på det regionala planet anses t. v. böra tillgodoses genom utnyttjandet av befintliga resurser. Bl. a. pekas i propositionen på möjligheterna att utnyttja resurserna hos de veterinärmedicinska laboratorier som drivs av det halvstatliga Aktiebolaget Laboratorietjänst.

Utskottet anser för sin del att övertygande skäl anförts för att frågan om laboratorieverksamheten temporärt löses på sätt departementschefen föreslagit. Utskottet biträder därför propositionen i förevarande del. Som departementschefen anført finns anledning att jämväl avvakta de förslag som bl. a. miljöforskningsutredningen kommer att avge innan ställning tas till frågan om hur en mera definitiv organisation av förevarande laboratorieverksamhet, såväl centralt som regionalt, skall utformas.

Mot bakgrund av vad nu anförts finner utskottet varken möjligt eller lämpligt att riksdagen gör sådana mera bestämda uttalanden om laboratorieverksamhetens framtida organisation som förordas i motionerna 1973: 1597, 1973: 1600 och 1973: 1601. Utskottet förutsätter vidare att överväganden rörande laboratorieverksamhetens framtida organisation genom Kungl. Maj:ts försorg kommer att äga rum utan någon särskild framställning från riksdagens sida.

I motionen 1973: 1597 framhålls att den erforderliga provtagningen vid förevarande produktkontroll i vissa fall kan ställa sig mycket kostsam, särskilt för mindre företag. Sådana företag bör därför enligt motionärernas mening kunna medges kostnadslettnader, när de utnyttjar statliga laboratorieresurser. Motionärerna yrkar på att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en utredning härom. Utskottet vill härtill anföra att en

differentiering av prissättningen enligt motionsförslaget synes kunna bli förknippad med åtskilliga gränsdragningsproblem av svårbedömd natur. Vidare måste risken för en snedvridning av konkurrensen uppmärksammas. Enligt utskottets mening hör frågan emellertid till de spörsmål i fråga om vilka det bör åvila Kungl. Maj:t att närmare bestämma. Med anledning härav föreslår utskottet att riksdagen lämnar motionsyrkandet utan åtgärd.

Anslagsfrågor

Enligt departementschefen bör behovet av resurser för kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor prövas successivt i takt med att erfarenheter vinnas av den nya lagens tillämpning. För nästa budgetår beräknar departementschefen, utöver de resurser som nu finns vid giftnämnden och som förs över till den nya produktkontrollenheten vid naturvårdsverket, medel för två nya befattningar vid enheten. För undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till 1,2 milj. kr., varav 500 000 kr. bör ställas till produktkontrollorganets disposition och 400 000 kr. avse förstärkning av naturvårdsverkets laboratorium. Återstående 300 000 kr. beräknas för förstärkning av arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska avdelning. Mot de anslagsberäkningar och förslag i övrigt som nu redovisats har utskottet inte funnit anledning till erinran.

I motionen 1973: 1601 påpekas angelägenheten av att produktkontrollenheten får tillräckliga ekonomiska och personella resurser att följa den vetenskapliga litteraturen inom ansvarsområdet. Utskottet delar givetvis uppfattningen om att det är önskvärt att produktkontrollenhetens resursbehov i möjligaste mån kan tillgodoses i nu berört hänseende. I motionen framlagt förslag om visst uttalande av riksdagen i anslutning härtill är dock för allmänt hållet för att utgöra underlag för riksdagens beslut. Det bör därför enligt utskottets mening inte föranleda någon ytterligare åtgärd.

Övriga frågor

De delar av propositionen som ej berörts i det föregående föranleder inte något uttalande från utskottets sida.

Hemställan

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer utskottet

att riksdagen

1. lämnar motionen 1973: 1601, såvitt avser yrkande A 1, utan åtgärd,

2. med förklaring att motionen 1973: 1599, såvitt avser yrkande 1, får anses besvarad genom vad utskottet i det föregående anført antager 1 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
3. med förklaring att motionerna 1973: 318, såvitt avser yrkandet i andra att-satsen, 1973: 1405, såvitt avser yrkande 1, 1973: 1429, såvitt avser yrkande 2, och 1973: 1601, såvitt avser yrkande A 2, får anses besvarade genom vad utskottet i det föregående anført antager 5 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
4. lämnar motionen 1973: 1502 utan åtgärd,
5. med förklaring att motionen 1973: 1599, såvitt avser yrkande 4, får anses besvarad genom vad utskottet i det föregående anført antager 6 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
6. anser motionen 1973: 777 besvarad med vad utskottet anført,
7. lämnar motionerna 1973: 331, 1973: 1039 och 1973: 1395 utan åtgärd,
8. lämnar motionen 1973: 1386 utan åtgärd,
9. med avslag på motionerna 1973: 91, 1973: 92 och 1973: 778 antager 7 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
10. med avslag på motionen 1973: 1405, såvitt avser yrkande 2, antager 8 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
11. lämnar utan åtgärd motionerna 1973: 1429, såvitt avser yrkande 3, 1973: 1599, såvitt avser yrkande 3, och 1973: 1601, såvitt avser yrkande A 3,
12. med avslag på motionen 1973: 1598, såvitt avser yrkandet i första att-satsen, antager 10 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
13. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1973: 1600, såvitt avser yrkandet i andra dels-satsen, godkänner vad utskottet förordat angående huvudmannaskapet för produktkontrollen,
14. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1973: 1597, såvitt avser yrkandena 1 och 2, och 1973: 1600, såvitt avser yrkandet i första dels-satsen, godkänner vad utskottet förordat angående produktkontrollorganets uppgifter och sammansättning,
15. avslår motionen 1973: 1601, såvitt avser yrkande B,
16. anser motionerna 1973: 1405, såvitt avser yrkande 3, och 1973: 1429, såvitt avser yrkande 1, besvarade med vad utskottet i det föregående anført,
17. med avslag på motionen 1973: 1598, såvitt avser yrkandet i andra att-satsen, antager 11 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,

18. med avslag på motionerna 1973: 1599, såvitt avser yrkande 2, och 1973: 1601, såvitt avser yrkande C, antager 19 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
19. godkänner vad i propositionen anförts angående laboratorieverksamheten,
20. avslår motionerna 1973: 1597, såvitt avser yrkande 3, 1973: 1600, såvitt avser yrkandet i tredje dels-satsen, och 1973: 1601, såvitt avser yrkande A 5,
21. avslår motionen 1973: 1597, såvitt avser yrkande 4,
22. lämnar motionen 1973: 1601, såvitt avser yrkande A 4, utan åtgärd,
23. avslår motionen 1973: 318, såvitt avser yrkandet i första att-satsen,
24. antager förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor i de delar som inte berörts i utskottets hemställan i det föregående,
25. antager förslaget till lag om ändring i förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.,
26. antager förslaget till lag om ändring i lagen (1972: 123) om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften,
27. antager förslaget till lag om ändring i förordningen (1930: 247) om utrotande av nötbromsen,
28. godkänner de i propositionen förordade riktlinjerna för organisation av kontroll av hälso- och miljöfarliga varor i de delar som inte berörts i utskottets hemställan i det föregående,
29. beslutar att ett produktkontrollorgan knutet till statens naturvårdsverk skall inrättas, den 1 juli 1973,
30. beslutar att giftnämnden skall upphöra med utgången av juni 1973,
31. bemyndigar Kungl. Maj:t att vidta de övergångsanordningar och åtgärder i övrigt som behövs för förslagets genomförande,
32. bemyndigar Kungl. Maj:t att vid statens naturvårdsverk inrätta en tjänst som byråchef i Ce 1,
33. till *Statens naturvårdsverk* för budgetåret 1973/74 under nionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 25 984 000 kr.

Stockholm den 3 april 1973

På jordbruksutskottets vägnar

ERIC MOSSBERGER

Närvarande: herrar Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Hedin (m), Jonasson (c), Magnusson i Tanum (s), fru Anér (fp), herrar Augustsson (s), Larsson i Borrby (c), fru Lindberg (s), herrar Krönmark (m), Takman (vpk), Johansson i Holmgården (c)*, fröken Anderson i Lerum (s)*, fru Theorin (s) och herr Strömberg (fp),

dock att vid behandlingen av punkterna 6—33 i utskottets hemställen fru Olsson i Helsingborg (c) deltagit i stället för herr Johansson i Holmgården (c).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1. angående tillämpningsområdet för lagen om hälso- och miljöfarliga varor

av herrar Hedin (m), Jonasson (c), Larsson i Borrby (c), Krönmark (m) och Johansson i Holmgården (c), som anser att det avsnitt av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Företrädare för" och på s. 17 slutar med "ha tillgodosetts" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste departementschefens krav att producenten skall — så långt det på vetenskapens nuvarande ståndpunkt är möjligt — bevisa att misstanke är ogrundad innebära en reell omöjlighet. Ett utomordentligt litet fåtal företag torde ha egna resurser att täcka det vetenskapliga fältet i sådan utsträckning att de kan anses ha möjlighet att bevisa frånvaron av miljöfara. Däremot torde det vara rimligt att tillverkare eller säljare av en vara åläggs att belysa en varas egenskaper från hälso- och miljöskyddssynpunkt.

Utskottet vill i sammanhanget anföra, att större krav på undersökningsskyldighet rörande en varas hälso- och miljöfarlighet inte kan förutsättas utöver vad som medges av den aktuella vetenskapliga kunskapsnivån.

Med vad sålunda anförts torde motionen 1973: 1599 icke föranleda någon ytterligare åtgärd i motsvarande del.

2. angående förbud mot tillverkning och försäljning av vissa varor av herr Takman (vpk) som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "I motionerna 1973: 91" och på s. 24 slutar med "ytterligare åtgärd" bort ha följande lydelse:

I motionen 1973: 91 konstateras att engångsförpackningar av glas, plast och metall för öl och läskedrycker utgör en dominerande del av nedskräpningsprocessen. De är ett framträdande inslag i dagens Lort-sverige. De innebär risker för djur och människor, som trampar på sönderslagna flaskor eller skadas av trasiga plåtburkar, och ökande kostna-

der för kommuner som har ambitioner att hålla rent i naturen och på gator och vägar. Konsumenterna får dessutom dyrt betala engångsförpackningarna. I de kraftigt ökade priserna på öl och läskedrycker är emballaget en starkt fördyrande faktor. Att den ökande användningen av engångsförpackningar för öl och läskedrycker dessutom är ett enormt slöseri med material och energi är ställt utom allt tvivel. Utskottet finner det därför väl motiverat att begära förslag om förbud mot tillverkning och försäljning av engångsförpackningar inom öl- och läskedrycksbranschen.

Enligt motionen — — — (lika med utskottet) — — — aktualiserade problem. Även detta är alltså av den arten att det vid riksdagens bifall till nu föreliggande lagförslag bör kunna brytas ut och behandlas med förtur, så att motionsyrkandet om förbud mot tillverkning och försäljning av tvättmedel innehållande fosfat och optiska vitmedel snarast tillgodoses.

dels utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. med bifall till motionerna 1973: 91 och 1973: 92 samt i anledning av motionen 1973: 778 i skrivelse till Kungl. Maj:t begär

a. förslag om förbud mot tillverkning och försäljning av öl och läskedrycker i engångsförpackningar av glas, plast och metall samt

b. förslag om förbud mot tillverkning och försäljning av tvättmedel innehållande fosfat och optiska vitmedel,

3. angående informationen på miljövårdsområdet

av fru Anér (fp) samt herrar Takman (vpk) och Strömberg (fp), som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Enligt Kungl. Maj:ts" och slutar med "och 1973: 1601" bort ha följande lydelse:

Motionsyrkandena har dock en vidare syftning än vad utredningen enligt direktiven har att behandla. Motionärerna vill tillgodose även allmänhetens och företagens behov av information inom området för hälso- och miljöfarliga varor. För företagen är litteraturgenomgång ett billigare och snabbare sätt att skaffa information än att skaffa den genom laboratoriekontroll. Det är också av största vikt att tillverkare och importörer får en reell möjlighet att hålla kontakt med vetenskapens aktuella ståndpunkt.

För allmänheten och för föreningar som vill tillvarata miljö- och konsumentintressen är det likaledes av stor vikt att ha tillgång till ett miljödatasystem, som ger dem möjlighet att få svar på frågor de vill ställa och som inte alltid kan förutses sammanfalla med de frågor myndigheterna

själva ställer. Ett exempel på sådant informationsbehov är som nämns i motionen 1973: 1429 skyddsombudens önskemål att snabbt få tillgång till rapporter om allergier och andra yrkessjukdomar som kan sättas i samband med något visst ämne. Utskottet vill således understryka det angelägna i att ett effektivt miljödatasystem, tillgängligt även för företag och allmänhet företrädesvis genom olika organisationer, kan byggas upp och kan ansluta sig till vad som anförs i motionerna 1973: 1429, 1973: 1599 och 1973: 1601 i här berörda delar. Den miljödatabank som utreds av miljökontrollutredningen bör få en sådan utformning att dessa krav uppfylls.

dels utskottets hemställan under punkten 11 bort ha följande lydelse:

11. i anledning av motionerna 1973: 1429, såvitt avser yrkande 3, 1973: 1599, såvitt avser yrkande 3, och 1973: 1601, såvitt avser yrkande A 3, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande behovet av ett effektivt miljödatasystem, tillgängligt även för företag och allmänhet,

4. angående huvudmannskapet för produktkontrollen
av herrar Hedin och Krönmark (båda m) som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Utredningens organisationsförslag" och på s. 27 slutar med "ett provisorium" bort ha följande lydelse:

Oaktat utredningens organisationsförslag mött invändningar från vissa remissinstansers sida anser utskottet det dock vara väsentligt att naturvårdsverket får ett direkt ansvar för kontrollen på miljökontrollområdet. Naturvårdsverket har tillsynsansvaret för miljöskyddslagens tillämpning, och med tanke på att miljöskyddslagen och den kommande produktkontrollagen har starka beröringspunkter är det angeläget med en samordning av ansvaret. Beträffande båda lagarna har länsstyrelserna att svara för det regionala ansvaret, varför det från administrativa synpunkter är fördelaktigt med en central ansvarsinstans. Enligt propositionens förslag skulle länsmyndigheterna ha att samråda med två olika centrala organ i fråga om näraliggande miljöproblem, vilket måste leda till såväl praktiska som rent formella svårigheter.

I fråga om produktkontrollnämndens sammansättning avstyrker utskottet departementschefens förslag. De olika verkschefer som föreslås ingå som ledamöter i produktkontrollnämnden torde i sin normala verksamhet vara utomordentligt starkt arbetsbelastade och kan knappast förväntas få tillräcklig tid att följa produktkontrollnämndens verksamhet i önskvärd utsträckning. Utskottet anser att produktkontrollnämnden bör vara ett expertorgan med representanter för de olika statliga myndigheter som har intresse i sammanhanget. Dessutom bör såsom nu

är fallet i giftnämnden även ingå viss parlamentarisk representation för att göra lekmannainflytandet gällande.

Beträffande de av departementschefen påtalade problemen med samordningen med arbetarskyddet anser utskottet att dessa problem är av stor betydelse. Att fördenskull göra produktkontrollorganets ställning provisorisk har å andra sidan så avsevärda nackdelar, främst i fråga om att så snabbt som möjligt få stadga i verksamheten, att utskottet bedömer det som olyckligt om riksdagen inte redan i detta sammanhang definitivt fastställer organisationen. Det torde icke uppstå några särskilt stora svårigheter att sedermera fastställa samordningsrutiner och ansvarsområden mellan naturvårdsverket och arbetarskyddsmyndigheten.

dels utskottets hemställan under 13 och 14 bort ha följande lydelse:

13. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1973: 1600, såvitt avser yrkandet i andra dels-satsen, godkänner att statens naturvårdsverk får huvudmannaskapet för produktkontrollen,

14. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1973: 1597, såvitt avser yrkandena 1 och 2, samt med bifall till motionen 1973: 1600, såvitt avser yrkandet i första dels-satsen, godkänner vad utskottet förordat angående produktkontrollorganets uppgifter och sammansättning,

5. angående redovisning av miljökontrollmyndighetens beslut av fru Anér och herr Strömberg (båda fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "det följande" bort ha följande lydelse:

Ifrågavarande myndighet kommer att fatta sina beslut på grundval av en sammanvägning av miljöintressen och andra intressen. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är väsentligt att argument som bygger på miljöintresset och argument som bygger på mer kortsiktiga ekonomiska intressen härvid särredovisas. Detta är angeläget då vi ännu inte har ämbetsverk, som har till uteslutande uppgift att företräda miljövärdet utan hänsyn till andra parter. Med den konstruktion ifrågavarande myndighet får, där partsintressen möts i myndighetens styrelse, är det särskilt angeläget att argumenten klart redovisas, så att allmänheten kan konstatera hur avvägning skett, vilka uppoffringar tillvaratagandet av miljöintresset medför och omvänt vilka miljöskador myndigheten av ekonomiska skäl är beredd att acceptera. Vad utskottet här anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. med bifall till motionen 1973: 1601, såvitt avser yrkande B,

som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet an-
fört beträffande redovisning av miljökontrollmyndighetens be-
slut.

6. angående rätten att anföra besvär mot beslut enligt lagen om hälso-
och miljöfarliga varor

a. av fru Anér och herr Strömberg (båda fp) som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med "Ut-
skottet vill" och på s. 30 slutar med "och 1973: 1601" bort ha följande
lydelse:

Enligt utskottets mening är Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande av-
seende inte tillräckligt för att i tillfredsställande grad tillgodose konsu-
menternas intressen i dessa viktiga frågor. De beslut som fattas av pro-
duktkontrollmyndigheterna är av stor betydelse för alla människor. Det
bör därför införas en generell rätt för konsumenterna att komma
med initiativ och att anföra besvär mot fattade beslut. Av praktiska
skäl är det dock nödvändigt att göra en viss avgränsning. Med hänsyn
till att det här gäller frågor om användande av ämnen som kan vara
hälso- och miljöfarliga bör en generöst bestämd krets av organisationer
ges besvärsrätt. Det kan också vara motiverat att ge konsumentverket
samma rätt. Kungl. Maj:t bör överväga frågan och med beaktande
av här anförda synpunkter föreslå riksdagen en sådan utvidgad be-
svärrätt för konsumenterna som skisserats i motionen 1973: 1601. Här-
vid skulle också de synpunkter på frågan som anförts i motionen 1973:
1599 i stor utsträckning bli tillgodosedda.

dels utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. a. antager 19 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga
varor,

b. med bifall till motionen 1973: 1601, såvitt avser yrkande C,
och i anledning av motionen 1973: 1599, såvitt avser yrkande 2,
som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet an-
fört om utvidgad besvärsrätt enligt lagen om hälso- och miljö-
farliga varor,

b. av herr Takman (vpk) som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med "Ut-
skottet vill" och på s. 30 slutar med "och 1973: 1601" bort ha följande
lydelse:

Enligt utskottets — — — (lika med reservation 6 a) — — — alla män-
niskor. Därför bör rätten att föra talan mot beslut enligt lagen om
hälso- och miljöfarliga varor inte begränsas till de i propositionen näm-
nda huvudorganisationerna, utan varje medborgare bör i princip ha rätt
att föra dylik talan. Utskottet föreslår att lydelsen av 19 § i lagen ut-
formas i enlighet härmed.

Utskottets nu redovisade ställningstagande innebär att utskottet tillstyrker i motionen 1973: 1599 föreslagen utvidgning av besvärsrätten. Vid riksdagens bifall här till torde jämväl i motionen 1973: 1601 framfört yrkande i hithörande ämne i allt väsentligt få anses tillgodosett.

dels utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. — med förklaring att propositionen 1973: 17 inte kunnat oförändrad antagas — med bifall till motionen 1973: 1599, såvitt avser yrkande 2, och i anledning av motionen 1973: 1601, såvitt avser yrkande C, för sin del antager följande som *utskottets förslag* betecknade lydelse av 19 § i lagen om hälso- och miljöfarliga varor:

19 §

Kungl. Maj:ts förslag

För tillvaratagandet av konsumentintresset inom området för hälso- och miljöfarliga varor får organisation, vilken är att anse som huvudorganisation enligt lagen (1936: 506) om förenings- och förhandlingsrätt, *föra talan mot beslut enligt denna lag* i den mån det är tillåtet enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

Utskottets förslag

För tillvaratagandet av konsumentintresset inom området för hälso- och miljöfarliga varor får organisation, vilken är att anse som huvudorganisation enligt lagen (1936: 506) om förenings- och förhandlingsrätt *samt jämväl enskild medborgare, vars intressen beröres av beslut enligt denna lag, föra talan häremot* i den mån det är tillåtet enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

7. angående laboratorieverksamheten

av herrar Hedin (m), Jonasson (c), fru Anér (fp), herrar Larsson i Borrbj (c), Krönmark (m), fru Olsson i Helsingborg (c) och herr Strömberg (fp) som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del starkt understryka nödvändigheten av att laboratorieresurserna byggs ut så att den nya produktkontrollagstiftningen verkligen kan fungera på sätt som är avsett. Utskottet kan dock acceptera att frågan om laboratorieverksamhetens organisation t. v. löses genom ett provisorium i avvaktan på att bl. a. arbetsmiljöfrågorna närmare klarläggs. Det är dock angeläget att frågan om verksamhetens slutliga organisation så snart som möjligt bringas till en lösning. På grund härav vill utskottet förorda att en utredning med uppgift att allsidigt överväga frågan omedelbart tillsätts. Utredningen bör vid fullgörandet av sitt uppdrag samråda med arbetsmiljöutredningen, miljökontrollutredningen och miljöforskningsutredningen. Vid utredningens

överbägenden bör åtskilliga av de synpunkter på hithörande frågor som framförs i motionerna 1973: 1597, 1973: 1600 och 1973: 1601 vara vägledande.

dels utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. i anledning av motionerna 1973: 1597, såvitt avser yrkande 3, 1973: 1600, såvitt avser yrkandet i tredje dels-satsen, och 1973: 1601, såvitt avser yrkande A 5, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om tillsättande av en utredning rörande laboratorieverksamhetens slutliga organisation,

8. angående kostnaderna för ianspråktagandet av de statliga laboratorieresurserna

av herrar Jonasson, Larsson i Borrby och fru Olsson i Helsingborg (samtliga c) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 30 börjar med "I motionen 1973: 1597" och på s. 31 slutar med "utan åtgärd" bort ha följande lydelse:

I motionen 1973: 1597 — — — (lika med utskottet) — — — utredning härom. Utskottet finner för sin del starka skäl tala för en prisdifferentering enligt föreliggande motionsförslag och tillstyrker att riksdagen uttalar sig för en utredning av frågan. Det bör åvila Kungl. Maj:t att på grundval av resultatet av den föreslagna utredningen bestämma de närmare riktlinjerna för prissättningen.

dels utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. med bifall till motionen 1973: 1597, såvitt avser yrkande 4, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört angående prissättningen vid utnyttjande av statliga laboratorieresurser,

Särskilda yttranden

1. angående engångsförpackningar

av fru Anér och herr Strömberg (båda fp):

Vi vill understryka att användningen av olika typer av engångsförpackningar för drycker måste begränsas. Skälen härför är bl. a. att engångsförpackningarna innebär ett onödigt utnyttjande av naturresurser, medför nedskräpning och andra miljöskador och leder till betydande sophanteringskostnader. Förbud bör enligt vår mening tillgripas för förpackningar, som vid användning eller destrucering ger upphov till miljöskador t. ex. genom att de innehåller ämnen som är giftiga eller svåra att bryta ned. För övriga dryckesförpackningar vill vi förorda ett ge-

nerellt pantsystem med återtagningsskyldighet i detaljhandels- och bryggeriled. Detta skall utformas med så höga panter att konsumenten blir benägen att återlämna förpackningen efter användningen.

Pantsystemet kan kombineras med ett avgiftssystem, som konstrueras så, att det stimulerar till återanvändning eller regenerering av förpackningen. Härigenom främjas en teknisk utveckling av förpackningar som är väl lämpade för återanvändning samtidigt som konsumenten har en viss valfrihet. Resursförbrukningen minskar också härigenom. Riksdagen har nyligen infört en särskild avgift på dryckesförpackningar av såväl engångstyp som returtyp. I en reservation från folkpartiet och centerpartiet föreslogs att avgiften skulle avse enbart engångsförpackningar. Emellertid ser vi riksdagens beslut som en framgång för våra strävanden att begränsa användningen av engångsförpackningar, även om den av oss föreslagna konstruktionen av avgiftssystemet från miljösynpunkt varit att föredra som ett första steg.

Utredningen rörande kostnaderna för miljövärden har fått i uppdrag att följa utvecklingen på förpackningsområdet efter införandet av avgiften och skall även kunna lägga fram förslag till vidare åtgärder. Då sålunda en väsentlig förändring nyligen skett, vars effekter bör avväsktas, finns i nuläget inget skäl för oss att kräva en särskild utredning. Vi förutsätter att utredningen rörande kostnaderna för miljövärden studerar hur ett lämpligt avgifts- och pantsystem för dryckesförpackningar bör utformas och snarast framlägger förslag härom.

2. angående produktkontrollorganets sammansättning

av herrar Jonasson, Larsson i Borrbj och fru Olsson i Helsingborg (samtliga c):

Såsom anføres i utskottets yttrande är den nu föreslagna lagen om hälso- och miljöfarliga varor att betrakta som en tämligen långtgående fullmaktslagstiftning, något som från vissa synpunkter kan inge betänkligheter. Mot bakgrund härav har i motionen 1973: 1597 betonats angelägenheten av en betryggande parlamentarisk insyn i hur lagen tillämpas. Enligt motionärerna borde riksdagen därför uttala att det föreslagna produktkontrollorganet får ett parlamentariskt inslag. Vidare har i samma motion understrukits nödvändigheten av att jordbruket och skogsbruket blir representerade i produktkontrollorganet på samma villkor som industrin. Utskottet har emellertid anslutit sig till departementschefens förslag att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i dessa frågor. Som sägs i betänkandet räknar utskottet därvid med att Kungl. Maj:t härvidlag skall finna det möjligt att tillgodose önskemål om en bred representation av olika berörda intressen.

Vi delar i princip de synpunkter som framförts i motionen 1973: 1597 i fråga om produktkontrollorganets sammansättning. Att vi trots detta avstår från att yrka direkt bifall till motionsyrkandena motiveras av att

vi tolkar utskottets uttalande i ämnet så, att vi anser oss kunna förut-sätta att Kungl. Maj:ts kommande beslut i frågan kommer att utfor-mas så, att det i möjlig mån tillgodoser även de i motionen framförda önskemålen.